

XOCALI FƏRYADI

(iki pərdə, drama)

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Xocalının katibi

Xocalı camaatı

Farhad - (orta məktəb tələbəsi, snayperçi)

Qocalar - (Fərhadın ata və anası, müəllimlər)

Farhadın bacısı - (cavan məktəbli qız)

Meşədə Fərhadla rastlaşan qaçqınlar

Birinci qoca

ikinci qoca

Fərhadın nişan aldığı düşmən soldatları

Birinci pərdə və pərdə arxasından müəllif

Tarix heç bir zaman unutmaz bunu:

Xocalı elinin bu "soy" qırğını -

"Soy" qırğını deyil tək bir millətin,

Bu fəlakətidir bəşəriyyətin,

Siz, ay qəsblərlə ürəyi şənlər,

Küt mişarlar ilə boyun kəsənlər,

Ey dırnaq sökənlər,

Ey göz tikənlər,

Yox, bəşər övladı deyilsiniz siz!

Sizin qarşidadır mühakiməniz.

Siz fəlakətsiz bəşəriyyətin!

Bəraətiniz da olacaq çətin!

Pərdə açılır

Şellidə, Malıbəylidə atılan topların zərbəsindən Xocalıda evlər titrəyir, divarlar çatlayır, üç gündür həyətlərə, katibin kabinəsi qarşısına tökülüb, "Bizi qurtarın!", "Bizi qurtarın!" deyə fəryad edən camaatın fəryad səsi Ağdamda eşidilir. Ağdam camaatını da çaxnaşmaya salıb.

Katibin kabineti

Katib həyəcanlı səslə Bakını çağırır: Bakı! Bakı! deyə qışqırır, Bakıdan cavab gəlməyir. Katib telefonun dəstəyi əlində ayağa durur, öz-özünə deyir:

Katib: - Üç gündür dinməyir, Bakı lal olub,

Burada camaat lap bədhal olub.

(bayırdan "Bizi qurtar!" deyən çağırıcı səsləri...)

Üç gündür Bakıdan yoxdur bir xəbər,

Üç gündür çörəksiz qalıbdır şəhər,
Ermənilər tutur bir-bir kəndləri,
Hərbi komissarın yoxdur xəbəri.
Qoyub o satqınlar qılıncı qına,
Gedibdir "ayılar" qış yuxusuna.
Onlar ordunu da çəkib, apardı,
Üzür qan içində bu mərdlər yurdu.
Gəlib Xocalıya çatıb erməni,
Bizim dərdimizin yoxdur dərmanı
Göz yaşsı, qan axır gör neçə kənddə,
Bunu yaxşı bilir Prezident də.
Nə bizə səs verir, nə səs eşidir.
Allah, Xocalı da əldənmi gedir?

(telefonun dəstəyini başına vurur, tapançanı çıxardır, həyəcanlı)

Bizə haram olsun kişi papağı,
Versək erməniyə doğma torpağı!

(Özünü vurmaq istəyir, bu anda bayırda qışqıran camaat qapıya hücum edir,
bərək-bərək döyülür, katib qapı açır).

Camaat: - Erməni kəsibdir dörd dövrəmizi,
Ay katib, amandır sən qurtar bizi!
Zəng vur, fəryadımız Bakıya çatsın,
Orda yatanları bu səs oyatsın!
Amandır, amandır sən qurtar bizi!
Sənə tapşırırmışıq taleyimizi.
Üç gündür nə un var, nə də çörək var,
Ətimizi yeyir bu ac uşaqlar.

(analar qışqırır, uşaqlar ağlaşır... Katib dəstəyi götürüb Bakını çağırır)

- Bakı! Bakı! Bakı!

(Bakı yenə də cavab vermir. Yaxında mərmə partlayır, ev uçar. Katib tənətimiş üzünü
cavanlara tutur)

Katib:

Cavanlar, son əlac sizə qalıbdır,
Raketdən, tüfəngdən, topdan kimdə var,
Tezəcə silahlanın, qoçaq balalar!
Şəhərdən çıxardın qızı, gəlini,
O xain düşmənin mürdar əlini
Qoymayın onlara siz toxunmağa.
Yol açın, çıxsınlar arvad, uşağa.
Bir az dayandırın o mürdarları

Şenliyi şəhərdən çıxardaq barı!

(Üzünü camaata tutub deyir)

Yollar hər tərəfdən tutulub bilin!
Camaat, siz mənim arxamca gəlin!

(Müqavimətçün gedən cavanlara qoşulmaq istəyən 16-17 yaşlı çəlimsiz bir cavana deyir:

Katib: - Ay oğul, tələsmə, sən bir az toxta.

Çox çətin işlər var hələ qabaqda.

Oğul, adın nədir?

Oğlan: - Adım Fərhaddır.

Katib: - Millətin köməyi-qüdrəti ordu,

Ata-ananın ki, yaxşı övladdır.

İndi bizim qoca müəllimləri,

Bax, o əldən düşmüş arvadı, əri,

Bir də ki, onlara sığınan qızı

Aparıb çıxart bir arxayın yerə,

Sonra qayıt qoşul imkanın olsa,

Bizim müqavimət göstərənlərə.

Fərhad: - Rəhbər, bunu bilin, mən snayperəm.

Gərək öz borcumu döyülsdə verəm.

Onlar mənim atam-anamdır bilin.

Məktəbdə öyrəndik bu sənəti biz,

Atam özü olub müəllimimiz

Xain qonşumuzda nə ki oğlanlar,

Qızlar da snayper atıcılarıdır.

Katib: - Oğul, qoçaq qızlar bizdə də vardır.

(Katib üzünü camaata tutur)

De haydı, camaat, gəlin tərənək!

Bizi nə gözləyir qarşıda görək?

(Hamı katibin dalınca (2 cərgə) gedir. Anaların dalına sarınmış uşaqlar qısqırır, analar ağlaşır, qocalar yığıla-qalxa gedirlər. Fərhad katiblə ayaqlaşa bilmir, ata-anasına yolda güllə dəyir, bacı-qardaş onları çiyinlərinə götürmək istəyirlər, Qanına batmış ataları onlara deyir)

Ata: - Ananız keçindi, ölürəm mən də.

Murdarlar indicə dolacaq kəndə.

Sizə qurban olum, quş olun, uçun!

Tez burdan qaçın! (oğluna müraciətlə)

Sənin bundan başqa yoxdur əlacın.
Qaç, düşmən əlinə düşməsin bacın!

(Ata bu sözləri deyib keçinir. Fərhad bacısının əlindən tutub çəkə-çəkə aparır, onlar Ağdam yoluna çıxmaq istərkən oradan pərakəndə qayıdan adamlar Fərhad üz tutub deyirlər)

Camaat: - Getməyin, yolları kəsib namərdlər,
O əliqanlılar, ürəyi sərtlər,
Nə uşaq tanıyır, nə qoca, cavan,
Onları zümlə qırırlar yaman.
Qızlarımızdan da əsir düşən var.
Bir qoca: - Lap olsun hər biri igid, pahləvan,
Şir kimi döyüşür bizim cavanlar.
Ordu qabağında bir ovuc cavan
Bakıdan bir kömək gəlməsə əgər
Neyləyə bilər?
Ayaqlanar xanlar, xaqanlar yurdu.
Neyləyə bilərdi bizə erməni,
"Başqası" işlədir bu "dəyirmanı".
Onun ordusudur qabaqda gələn,
Onlar öldürəndi, biz isə ölən.
İkinci qoca: - Meyitlərlə dolub yolların yanı,
Qayalara qalib elin gümanı,
Əgər bacarsanız gedin dırmaşın,
Oradan birbaşa Şuşaya aşın.
Budur həm son ümid, həm də son güman.
Düşmən bələkdəki körpələrə də
Verməyir aman.

(Oğlandan soruşur:)

Sənin adın nədir?

Oğlan: - Fərhadır.

Qoca:- Sən heç bilirsənmi bu necə addır?

Fərhad: - Bildim, ya bilmədim, nə xeyri vardır?

Qoca: - Oğul, atan-anan de görüm hanı?

Fərhad: - Onlar da bu qəsbın oldu qurbanı.

Qoca: - Kimdir yanındakı bəs bu qızcığaz?

(atışma səsləri)

Onlar yaxınlaşır, tələsin bir az!

(Fərhad özündən qat-qat güclü, ətli-canlı bacısının qolundan tutub çəkir).

Fərhad: - Gəl gedək, yubanma, ay atam qızı!
İmtahana çəkir bəxtimiz bizi.

O qaya yolları mənə tanışdır.

Bacı: - Can qardaş, sən məni gəl az danışdır,

Gör necə tutulub ayağım, əlim,

Elə bil ay qardaş, sınıbdır belim,

Bir addım getməyə yoxdur taqətim.

Mənim yol getməyim olacaq çətin.

Səni and verirəm o bir Allaha;

Məndən əsirgəmə sən bir gülləni!

Məndən əl çək, bada verərəm səni.

(Oğlan bacısını çiyinə götürmək istəyir, gücü çatmır. Bacı təngnəfəs)

Bacı:

- Atamızın qeyrətinə,

Anamızın ismətinə,

Bu yaralı millətinə

And verirəm, öldür məni!

Məni aparar erməni.

(atışma, səs lap yaxınlaşır, bacı qışqırır)

Bacı: - Sənə vur deyirəm,

Vur, çıx aradan!

Yazımı bu sayaq yazıb yaradan.

Fərhad: - Ay bacı, neyləyim əlim tutmayır,

Gülləni atmağa gücüm çatmayır.

Bacı: - Kişilər ki, sözü çox uzatmayır,

Vur deyirəm! Gəlir düşmən qoşunu!

Məndən əsirgəmə sən bir qurşunu.

Mən əsir düşərəm, bir düşün bunu.

Çıxart ürəyindən doğma duyğunu!

Fərhad: - Allah, satqınları qoy dönsün daşa!

(üzünü göyə tutur)

Gör nə təklif edir bacı qardaşa?

Can bacı, neyləyim vura bilmirəm,

Gəl bacı qatili eyləmə məni!

Düşmənlərə vurum qoy bu gülləni!

Bacı: - Qurban olum bacı deyən dilinə!

Qardaş, vermə məni düşmən əlinə!

Mən düşmən əlinə düşərsəm əgər:

Onda bil el sənə qeyrətsiz deyər.

(Top, tufəng güllələri, partlayan raketlərin odu şimşək kimi yanıb-sönür)

Bacl: Vur məni, vur məni
Vur məni! Varsa da əgər qeyrətini!
Əgər çatmayırsa buna cürətini,

(Qardaşının əlindən tapançanı alıb özünün sinəsindən vurur, yerə yığılır və deyir:)
- Öldürə bilmədin, can qardaş, məni,
Di get, düşməne at sən o gülləni.

(Ölür)

Fərhad: Gedirəm, ay bacım, qana qan alım!
O baskəsənlərdən intiqam alım.

(Bir az getmiş səs eşidib dayanır, bir nəhəng qaya daşına daldalanıb gözləyir. İki nəhəng düşmən soldatı oxuya-oxuya gəlir)

Soldatlar: - Vraqam beda!
A nam pobeda.

(Soldatların biri nəhəng qarasaçlı, o biri sarısaçlı, ucaboyludur,
Farhad onları nişan alır)

Farhad:- Bu, səhidlər qeyrəti üçün!
Bu, qızların isməti üçün!

(Deyib onları yerə sərir, hər ikisi ölür. Ferhad oradan qayanın bir ovuguna girib,
əllərində avtomatlar bu sözləri oxuya-oxuya gələn soldatları, özü bu sözləri deyib,
bir-bir nisan alıb, yerə sərir)

Fərhad: Susdurulmuş əzanlarçün,
Yandırılmış Quranlarçün,
Düzlənən qəbiristanlarçün,
Bu, Xocalı tufanıçün!
Bu, Şahidlər qanı üçün
Alın cəlladlar!
Sirkə tünd olanda öz qabı çatlar.
Alın! Xocalının bəxşeyişidir!
Burda uşaqlar da bilin, kişidir!
Vətəni qorumaq kişi işidir!

(Onun bir gülləsi də boşa çıxmır. Qayanın dibi düşmən soldatlarının meyitləri ilə
dolur, onlar qayanı top, raket atəsinə tuturlar).

Atılan toplar, raketlər qayadan qopardığı qəlpələri onların başına tökür. Fərhad ovundan-ovuga keçib zirvəyə qalxanda əlindəki qumbaranı oradan onların üstinə atır, özü qayadan aşır, Şuşaya gedir. İndi bunları bizə nəql edir.

1996